

Stockholm den 30 juni 2022

Riksrevisor Helena Lindberg
helena.lindberg@riksrevisionen.se

Riksrevisionen

Granska reformeringen av Arbetsförmedlingen

Just nu genomförs en av de störst reformerna av en statlig myndighet i modern tid. Arbetsförmedlingen ska omstruktureras, med syfte att digitalisera handläggningen och lägga ut en stor del av myndighetens verksamhet på externa aktörer.

En samlad funktionsrättsrörelse hemställer att Riksrevisionen genomför en granskning av Arbetsförmedlingens reformering. Vi vänder oss emot att förändringen genomförs utan att beakta hur den påverkar personer med funktionsnedsättning.

Inledningsvis vill vi informera er om att vi tagit del av regeringens uppdrag till Arbetsförmedlingen den 6 juni 2022 att, när det gäller stödet till personer med funktionsnedsättning, särskilt säkerställa effektiva arbetsätt för att så tidigt som möjligt identifiera och bedöma förekomst av funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, samt utforma den verksamhet som bedrivs i egen regi så att personer inom den arbetslivsinriktade rehabiliteringen eller personer som har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga ges ett väl fungerande stöd.

Det är förstas positivt att regeringen ger Arbetsförmedlingen direktiv om detta, inte minst att man betonar en tidig identifiering av personer med en funktionsnedsättning och med särskilda stödbehov.

Reformeringen av Arbetsförmedlingen bygger på en politisk överenskommelse i det så kallade Januariavtalet 2019 mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet. Rent praktiskt styrs denna omfattande reformering av texten i Januariavtalet, uppdrag från regeringen och av regeringens årliga regleringsbrev till Arbetsförmedlingen. Förändringarna har inte föregåtts av någon utredning. Någon riskbedömning eller mer

djupgående analys av konsekvenserna av reformeringen har inte gjorts.¹ Vad vi förstår har inte heller något enskilt beslut fattats i Riksdagen, om Arbetsförmedlingens inriktning och verksamhet. Den förordning som styr Arbetsförmedlingens inriktning och uppgifter (SFS 2007:1030) har inte ändrats. Vissa förändringar gjordes 2020 (SFS 2020:94), men de avser enbart uppgifter som ska lämnas, samverka med andra myndigheter och arbetet mot kriminalitet. I september 2021 skickades "Vissa lagförslag med anledning av en reformerad arbetsmarknadspolitisk verksamhet (Ds 2021:27) på remiss, men i huvudsak tog utredningen sikte på lagförändringar kopplade till sekretess och informationsöverföring och inte på behoven hos de som står längst från arbetsmarknaden.²

Vårt att notera är också att det bara för några år sedan genomfördes en omfattande utredning om Arbetsförmedlingens organisation och verksamhet som redovisades i SOU 2019:3 - Effektivt, tydligt och träffsäkert - det statliga åtagandet för framtidens arbetsmarknad. Utredningen arbetade i drygt två år och innehåller förslag för en omdaning av Arbetsförmedlingen. Denna utredning har dock inte resulterat i några beslut, och förslagen har inte heller beaktats i den pågående reformeringen.

Utöver reformeringen enligt Januariavtalet 2019 beslöt Riksdagen i samband med budgeten för 2019 om en kraftig reduktion av Arbetsförmedlingens anslag. Senare följde kraftiga nedskärningar av personal inom Arbetsförmedlingen, däribland av specialistfunktionerna som är viktiga för stödet till personer med funktionsnedsättning.

Till Arbetsförmedlingens viktigaste uppgifter hör att stödja personer med funktionsnedsättning. Arbetsförmedlingen har enligt den styrande förordningen (SFS 2007:1030) detta som ett särskilt ansvar och ska ha "ett samlat ansvar, sektorsansvar, för handikappfrågor inom arbetsmarknadspolitiken och ska inom ramen för detta ansvar vara samlande, stödjande och pådrivande i förhållande till övriga berörda parter". Enligt Arbetsförmedlingens instruktion ska också

¹ Att en så omfattande reformering kan genomföras utan en noggrann analys av effekter och kostnader påpekas även av IFAU i sitt [remissvar](#) över Ds 2021:27.

² Läs mer i Funktionsrätt Sveriges [remissvar](#) över Ds 2021:27.

myndighetens verksamhet utformas så att den anpassas efter den enskildes förutsättningar. I Förordningen (SFS 2017:462) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga listas också ett antal insatser som Arbetsförmedlingen ska biträda personer med funktionsnedsättning med.

I FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (Prop 2008/09:28) regleras att personer med funktionsnedsättning på villkor som alla andra ska ha möjlighet till samhällets information och tjänster. Mer konkret styrs tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning av Förordningen (SFS 2001:526) som slår fast att myndigheter under regeringen ska ha att lokaler, verksamhet och information som är tillgänglig för personer med funktionsnedsättning.

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, som Sverige undertecknat och antagit, innebär också att Sverige ska utreda tillgänglighetskrav vid offentlig upphandling, så att även den verksamhet som upphandlas är tillgänglig för personer med funktionsnedsättning. Värt att notera är att det inte enbart handlar om fysisk tillgänglighet.

Även om företrädare för regeringen och även andra politiska partier uttalat att reformeringen av Arbetsförmedlingen ej ska påverka verksamheten för personer med funktionsnedsättning kan vi konstatera att så har blivit fallet. För många, inte minst unga, med funktionsnedsättning har de pågående förändringarna inneburit en katastrof:

- Det är svårt att komma i kontakt med Arbetsförmedlingen. I stort sett den enda fungerande kontaktvägen är via digitala lösningar, vilket många med funktionsnedsättning har svårt att klara. Visst stöd kan i och för sig fås via Statens servicecenter, men dessa finns ej överallt, och saknar ofta medarbetare med kompetens kring funktionshinder och arbetsmarknad.
- Arbetssökande, även de med funktionsnedsättningar och behov av stöd i sitt arbetssökande, äger numera själva sitt

ärende och ska på egen hand navigera i kontakten med olika handläggare och olika typer av processer.

- Även för de som får kontakt med Arbetsförmedlingen tar det lång tid att få rätt stöd. Enligt Arbetsförmedlingens egen återrapportering till regeringen "Förekomst av funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, 2022" tar det nästan ett år innan personer med en funktionsnedsättning får rätt kodning utefter funktionsnedsättning och bedömning av lämplig insats.
- Arbetsförmedlingen missar att registrera framför allt unga med funktionsnedsättning, vilket gör att de ej får det stöd de har behov av och rätt till. Detta konstaterar förmedlingen i en egen utredning, "Unga med funktionsnedsättning på Arbetsförmedlingen - En fördjupad analys, 2021:20".
- Som arbetssökande möter man (oftast per telefon eller digitalt) en mängd olika handläggare, vilket kan vara särskilt svårt för personer med en funktionsnedsättning.
- Antalet specialiserade handläggare har minskat med cirka 40 procent. Det gäller bland annat arbetsterapeuter, psykologer, socialkonsulenter, SIUS-konsulenter och i viss mån även audionomer och synspecialister, se bifogad bilaga med uppgifter från Arbetsförmedlingen. Kvalificerade handläggare och specialister som är särskilt viktiga för att personer med funktionsnedsättning.
- Arbetsförmedlingen nyttjar inte i samma utsträckning som tidigare insatserna enligt Förordning (2017:462) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Placeringen för arbetsträning och förstärkt arbetsträning hos arbetsintegrerade sociala företag, Svenska kyrkan, Stadsmissionerna har enligt uppgift från dessa organisationer minskat, trots mycket goda erfarenheter. Arbetsförmedlingen återlämnar så gott som varje år betydande belopp som skulle kunna gått till lönebidrag och

andra värdefulla insatser för personer med funktionsnedsättning.

- I upphandlingen Steg till arbete upphandlar Arbetsförmedlingen nu en mycket stor volym av omfattande tjänster för bland annat personer med funktionsnedsättning, trots att det – såvitt vi förstår - inte har säkerställts att det i praktiken finns företag i den omfattning som behövs med kompetens och erfarenhet att arbeta med denna grupp av arbetssökande. Upphandlingen kommer enligt information från Arbetsförmedlingen också göra det svårt att anlita kompletterande externa aktörer, till exempel kommuner, sociala företag, m.fl.

Av de cirka 170 000 som varit utan arbete i mer än 12 månader har cirka 38 000 en av Arbetsförmedlingen registrerad funktionsnedsättning, som medför en nedsatt arbetsförmåga. Av de cirka 100 000 som varit arbetslösa i mer än två år har cirka 27 procent en registrerad funktionshinderskod. Siffran är troligen högre, bland annat på grund av ovan nämnda brister i registreringen. Insatser för denna grupp är av oerhörd vikt, både för den enskilde, och för att få ned antalet långtidsarbetslösa.

Sammanfattningsvis, funktionsrättsrörelsens drygt 50 organisationer ser med stor oro på reformeringen av Arbetsförmedlingen. Vi har medlemmar och anhängare som hör av sig till oss och är frustrerade, och som upplever att personer med funktionsnedsättning inte får det stöd de har rätt till. I Sverige gäller arbetslinjen, även för personer med en funktionsnedsättning. Alla som kan bör få en möjlighet till arbete, med eller utan stöd från samhället. För att det ska bli möjligt måste vi ha en väl fungerande Arbetsförmedling.

Riksrevisionen bör omgående genomföra en granskning av reformeringen av Arbetsförmedlingen, och hur den påverkar situationen och möjligheterna för personer med funktionsnedsättning. Riksrevisionen bör i samband med detta också granska hur reformeringen och förändringarna av Arbetsförmedlingen överensstämmer med svensk lag, Arbetsförmedlingens instruktioner och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Vill Riksrevisionen ha ytterligare information eller en dialog om vårt förslag på en granskning av reformeringen av Arbetsförmedlingen, står vi givetvis till förfogande.

För funktionsrättsrörelsen

genom

Elisabeth Wallenius, ordförande Funktionsrätt Sverige

Mattias Lundekvam, förbundsordförande Hörselskadades Riksförbund

Niklas Mattsson, förbundsordförande Synskadades Riksförbund

Åsa Strahlemo, förbundsordförande DHR - Delaktighet, Handlingskraft, Rörelsefrihet